

Gökyüzü

Dr. Tuba Sarıgül

[TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi

Güneş Sisteminin Gökyüzündeki “Görünümü” Değişiyor

Ocak ayında çıplak gözle görülebilen beş gezegenden sadece ikisi gökyüzünde izlenebiliyor. Bu gezegenlerden biri olan Jüpiter, 2026'nın gözlem açısından en uygun konumuna ocak ayında ulaşıyor. Ocak ayında Dünya'ya göre Güneş'in arkasından geçen Merkür, Venüs ve Mars ise ay boyunca görülemiyor.

Satürn

Satürn, ocak ayında gece yarısından önce gökyüzünde. Ayın ilk günlerinde güney-güneybatı yönünde ufuk üzerinde ortaya çıkan Satürn, gece yarısında batı ufkundan batıyor. İlerleyen günlerde daha erken batmaya başlayan Satürn'ün gözlem süresi ay sonunda yaklaşık iki saat kısalıyor.

Ayın başında Kova Takımyıldızı'nda bulunan Satürn, ilerleyen günlerde Balıklar Takımyıldızı'na geçiyor. Ay boyunca Satürn'ün parlaklığı hafifçe artarken görünür çapı azalıyor.

23 Ocak akşamı Satürn'ü ve ilk dördün evresine yaklaşan hilal şeklindeki Ay'ı güneybatı yönünde ufuk üzerinde birbirine yakın görebilirsiniz.

Jüpiter

Jüpiter, 10 Ocak'ta karşı konuma geliyor. Karşı konumdayken Güneş, Dünya ve Jüpiter aynı hizadadır ve Dünya, Güneş ile Jüpiter'in arasında bulunur. Jüpiter, bu konumda olduğu tarihle yaklaşık olarak aynı zamanlarda Dünya'nın en yakınından geçiyor. Dolayısıyla karşı konumda olduğu tarihler Jüpiter gözlemi için son derece uygun zamanlardır.

Jüpiter, ocak ayının başında Güneş'in batışından yaklaşık yarım saat sonra kuzeydoğu-doğu yönünde ufuktan doğuyor ve şafak vakti Güneş'in aydınlığında kayboluncaya kadar gökyüzünde görülebiliyor. Jüpiter, ayın ilerleyen

günlerinde daha erken batıyor. Jüpiter'in görünür büyüklüğü ve parlaklığı ise hafifçe azalıyor.

Ay boyunca İkizler Takımyıldızı'nda bulunan Jüpiter, ocak ayında iki kez Ay ile birbirine yakın görülebiliyor. Siz de 4 Ocak'ta ve 31 Ocak'ta Jüpiter'i ve Ay'ı bir arada görmeyi deneyebilirsiniz.

Venüs

Venüs, 6 Ocak'ta üst kavuşum noktasından geçiyor. Güneş etrafındaki yörünge hareketi sırasında Dünya'ya göre Güneş'in arkasından geçtiği bu konumun yakınlarındayken Güneş'in parlaklığı nedeni ile Venüs'ü birkaç hafta boyunca görmek mümkün değil. Venüs şubat ayının başında Güneş'in batışından sonra gökyüzünde tekrar ortaya çıkmaya başlıyor.

Mars

9 Ocak'ta kavuşum noktasından geçen Mars, Venüs ve Merkür gibi bu süreçte birkaç hafta boyunca görülemiyor. Mars'ı gökyüzünde tekrar görebilmek için mayıs ayını beklemek gerekiyor.

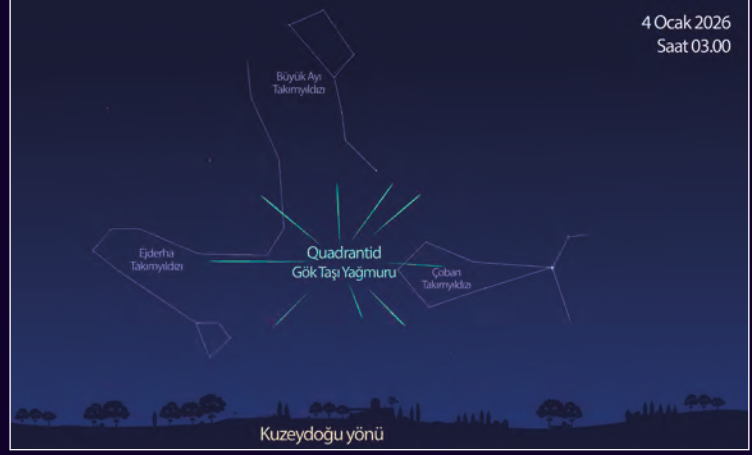
Merkür

Ocak ayının ilk günlerinde Güneş'in doğuşundan önce güneydoğu yönünde ufukun hemen üzerinde olan Merkür, ufuktan çok yükselmediği için görülmesi son derece zor. Ancak yüksek bir konumdan ve açık bir ufuktan görülebiliyor. İlerleyen günlerde yörünge hareketi sırasında Güneş'e yaklaşmaya devam eden Merkür'ün Güneş ile aralarındaki açısal mesafe azalıyor ve 21 Ocak'ta üst kavuşum noktasından geçiyor. Bu süreçte Merkür'ü birkaç hafta boyunca gözlemlemek mümkün değil. Merkür, Venüs gibi şubat ayının başında gün batımından sonra tekrar gökyüzünde ortaya çıkmaya başlıyor.

Ay ve Gökyüzünün Parlak Yıldızları

Ocak ayında Ay'ı takip ederek gökyüzün en parlak yıldızlarından birkaçını keşfedebilirsiniz.

6 Ocak'ta son dördün evresine yaklaşan Ay'ı, Aslan Takımyıldızı'nın en parlak yıldızı Regulus'un yakınlarında görebilirsiniz. 11 Ocak'ta gece yarısından yaklaşık iki saat sonra Ay ve Başak Takımyıldızı'nın en parlak yıldızı Spika birbirine yakın görünümde. Spika'yı mavi tonlardaki rengeyle Ay'ın hemen üzerinde fark edebilirsiniz. 14 Ocak sabaha karşı ise Ay, Akrep Takımyıldızı'nın en parlak yıldızı Antares ile birbirine yakın görülebiliyor.

Quadrantid Gök Taşı Yağmuru

2026'nın ilk gök taşı yağmuru olan Quadrantid (Dörtlük) Gök Taşı Yağmuru 3 Ocak'ı 4 Ocak'a bağlayan gece en yüksek etkinliğe ulaşıyor. Bu tarihte gök taşı yağmurunun saçılma noktası gece yarısından yaklaşık bir saat önce kuzey-kuzeydoğu yönünde ufuktan doğuyor ve şafak vakti Güneş'in aydınlığında kaybolmadan önce en yüksek noktaya ulaşıyor. Ancak aynı tarihte dolunay evresinde olan Ay, gök taşlarının gökyüzünde fark edilmesini olumsuz etkileyebilir.

Quadrantid Gök Taşı Yağmuru, ağustos ayında en yüksek etkinliğe ulaşan Perseid ve aralık ayında en yüksek etkinliğe ulaşan Geminid gök taşı yağmurları ile birlikte yılın en önemli üç gök taşı yağmurundan biridir. En yüksek etkinlik sırasında saatte ortaya çıkan gök taşı sayısı 120'ye ulaşabilmesine rağmen bu zaman aralığı son derece kısadır (yaklaşık 6 saat).

Gök taşı yağmurlarının kaynağı çoğunlukla kuyruklu yıldızlardır. Quadrantid Gök Taşı Yağmuru'nun kaynağının ise 2003 EH1 adı verilen bir asteroid olduğu düşünülüyor. 2003 yılında keşfedilen 2003 EH1'in, çapı yaklaşık 3 km ve Güneş etrafındaki yörüngesini yaklaşık 5,5 yılda tamamlıyor.

Quadrantid Gök Taşı Yağmuru'nun bu şekilde isimlendirilmesinin nedeni, saçılma noktasının günümüzde artık bir takımyıldız olarak kabul edilmeyen Quadrans Muralis'in yakınlarında yer alması. Quadrans Muralis Takımyıldızı, 1795 yılında Fransız gök bilimci Jerome Lalande tarafından isimlendirilmişti. Ancak Uluslararası Astronomi Birliği (IAU) 1922 yılında takımyıldızların resmi listesini oluşturduğunda Quadrans Muralis'e listede yer verilmedi. Siz de ocak ayında Quadrantid'i izlemek isterseniz saçılma noktasını, Ejderha ve Çoban takımyıldızlarının arasında, Büyük Ayı Takımyıldızı'nın yakınlarında bulabilirsiniz.

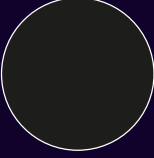
Dolunay
3 Ocak
Saat: 13.03

Son dördün
10 Ocak
Saat: 18.48

Yeni ay
18 Ocak
Saat: 22.52

İlk dördün
26 Ocak
Saat: 07.47

Verberi

2 Ocak Saat: 00.43 360.349 km
30 Ocak 00.53 365.871 km

Yeröte

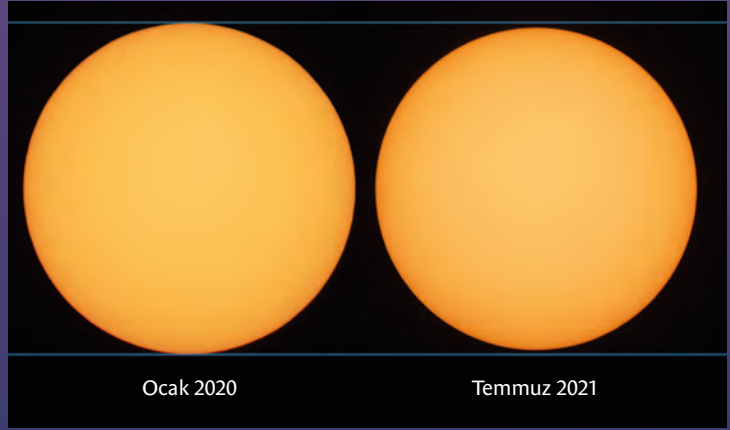
13 Ocak Saat: 23.47 405.438 km

Dünya, Güneş'in En Yakınından Geçiyor

Dünya, Güneş etrafındaki yörünge hareketi sırasında 3 Ocak'ta Güneş'e en yakın konumdan geçiyor.

Dünya'nın Güneş etrafındaki yörüngesi mükemmel bir çember değil, elips şeklindedir. Bu nedenle Dünya ile Güneş arasındaki mesafe yıl boyunca az da olsa değişir. Güneş'e en yakın ve en uzak olduğu konumlar arasındaki uzaklık farkı yaklaşık %3'tür. Dünya her yıl yaklaşık olarak ocak ayının başlarında Güneş'in en yakınından, temmuz ayının başlarında ise en uzağından geçer.

Dünya, Güneş'e en uzak olduğu konumdayken kuzey yarım kürede kış mevsiminin yaşanması bazı insanlar için şaşırtıcı olabilir. Ancak Dünya ve Güneş arasındaki mesafedeki bu değişimin Dünya üzerinde mevsimlerin ortaya çıkmasında etkisi yoktur. Mevsimlerin oluşmasının temel nedeni Dünya'nın yaklaşık 23,4 derecelik eksen eğikliğidir.

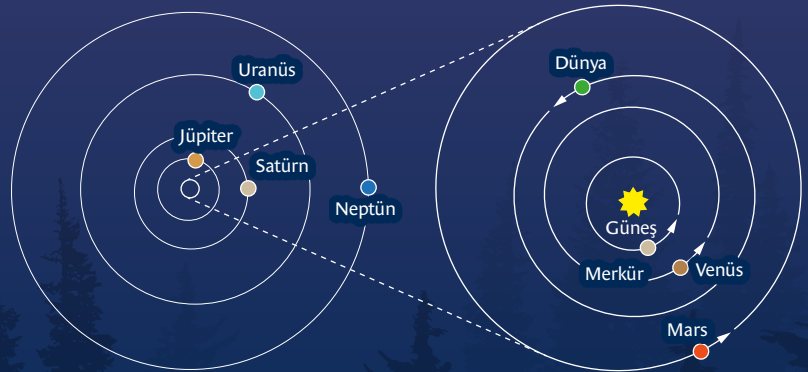

Dünya Ocak 2020'de Güneş'e en yakın ve Temmuz 2021'de Güneş'e en uzak konumdan geçerken Güneş'in görüntüsü

Ayın Önemli Gök Olayları

- 2 Ocak** Ay, Dünya'ya en yakın konumda
- 3 Ocak** Ay, dolunay evresinde
- 4 Ocak** Dünya, Güneş'e en yakın konumda
- 4 Ocak** Ay ve Jüpiter yakın görünümde
- 4 Ocak** Quadrantid Gök Taşı Yağmuru, en yüksek etkinlik
- 6 Ocak** Ay ve Regulus yakın görünümde
- 6 Ocak** Venüs, üst kavuşum konumunda
- 9 Ocak** Mars, kavuşum konumunda
- 10 Ocak** Ay, son dördün evresinde
- 10 Ocak** Jüpiter, karşı konumda
- 11 Ocak** Ay ve Spika yakın görünümde
- 13 Ocak** Ay, Dünya'ya en uzak konumda
- 14 Ocak** Ay ve Antares yakın görünümde
- 18 Ocak** Ay, yeni ay evresinde
- 21 Ocak** Merkür, üst kavuşum konumunda
- 23 Ocak** Ay ve Satürn yakın görünümde
- 26 Ocak** Ay, ilk dördün evresinde
- 30 Ocak** Ay, Dünya'ya en yakın konumda
- 31 Ocak** Ay ve Jüpiter yakın görünümde

Ocak Ayında Gezegenlerin Birbirlerine Göre Yörüngelerindeki Konumları

Çizimdeki oklar, Güneş sisteminde yer alan iç gezegenlerin ocak ayında yörüngelerindeki hareketlerini gösteriyor. Dış gezegenlerin yörüngelerindeki konumları, ay içinde birbirine göre çok değişmediği için ocak ayının ortasındaki konumları, çizimde nokta şeklinde belirtilmiştir.

